

ևմ ուզում ասել յիմարութիւնը, որ
ամառական է այդպիսի դասասօսու-
թիւնքը և ի զուր անուում է իւր զոհո-
ւթիւնքը: Մեր դատաստաներից շա-
ւերի ձիւքն ու զբամազուտին է այդ
երողամտութիւնը, որ աչքի առաջ
տունելով իւր տղիտութիւնը, ստանում
համարձակութիւն և անում է դաս-
սօսութիւն: Անթիւ էին պ. Թոյմախ-
անի բազաղբական և անաստական,
անբական և բնագրիտական հայեցու-
ծքները, նորա անհուն յարձակունք-
երը, որովհետեւ սքրա ծածկում են
գլխութիւնը, ցոյց են տալիս ազգա-
նորութիւնը, որոյ զոռուար է չափել
զոռութիւնը: Ո՛վ շատ յիշոց կը տայ,
խանին, եկեղեցականին և ամենքին
ը հայհոյէ, նա արդար և, հայերնասէր
զխանական է: Էրբ գլխութիւն
խալէս հեռւ է, ինչեւ պ. Թոյմախ-
անն էլ նայն չը դիմ ու զործ չը դնէ:
Երեւի էր նորա նոր գլուստ, որ Մա-
ուում հայերը գլուսն Նիսիս Գառ-
աբքի, Խրիման Հայրիկի հետ և
ճշարկ եպիսկոպոսին, այսինքն պ.
Պրիգոր Արծրունիին, սրին ամպղաղ
որդայաւում ձուռնադրեալ: Արդեօք ձի-
ւթին համար այս հնարեց, ինչ չղու-
որիկն ուզեց, չլիմացայ, միայն մի-
անի նամականիքից տեղեկացայ, որ
ս իրիւս պնդադեալան, պտտեց Հայ-
տան և ամեն տեղ ձկնալիկ համրու-
թաւորեց և ուրիշներուն վայր գցեց

յառաջարկում, օգուտ էր քաղել հայր Արշակի ճիշտ անունով գեղեցիկ գրուածքից և պ. Վեդանեանի «Ճանաչարհորդութիւն դէպի Ա» նի գրուածքից, որը տպագրուած է Բորձո ամսագրում:

Գեղեցիկ էին իշխան Բէհրուդեանի յատկապէս դասախօսութեան համար նկարած յատակագիծները և նկարները Անի քաղաքի մանաւանդ գեղեցիկ էր Վաթուղիէի մայր եկեղեցու նկարը, որից լուսանկարով հանել են և լաւ գնով ծախվում է: Անգղաւոր ծափահարութիւնից յետոյ, իշխան Բէհրուդեանը առաջ դալով՝ իւր խորին շնորհակալութիւնը յայտնեց հասարակութեան, նրանց ցոյց տուած համակրութեան մասին և յորդորեց ժողովրդեան ուշ դարձնել ուսումնարանի անխախտ զբոսութեան վերայ, և մէկ քանի գեղեցիկ օրինակներով բացատրեց ուսումնարանի ներկայ գրութիւնը:

Նշին երեկոյեան վիճակախաղի հանգիստ իշխանի ձեռագործ «Հայաստանի քարտէզը», որը իշխանը ընծայել էր ուսումնարանին, և որը, որքան մեզ յայտնի է, գնահատուած էր 300 բուրլի:

Իշխանի այսպիսի անխնայ աշխատութիւնը և աշխոյժ գործունէութիւնը ազգային գործերում արժանի են գովասանաց:

Դասախօսութեանը աւելի շքեղութիւն տալու համար, նոյն երեկոյեան ծրագրուեց էր ուսումնարանի գաւթում:

Ապրիլի 28-ին յաջորդի մօտ ժողովը կայացաւ, ժողովքին ներկայ էին քաղաքի առաջնորդ մարդիկ բանցից մօտ 20—25 հոգի: Ինչպէս լուսմէնք, ժողովքի ղեկավար նպատակն է եղել—առաջինը՝ ստիպել շինութեան վերականգնմանը, որն արանք եկեղեցւոյ տանի գետնի վերայ կիսատ շինութիւնը աւարտեն, երկրորդ՝ առաջարկել պ. Տէր-Ներսիսեանին երեկոյեանութիւնը յանձնել նորին, որը արդէն ուժ մտնի է, որ ընտրուած է:

Ժողովքը չէր հասաւ իրեն նպատակին: շինութիւնը աւարտելու հարցը չէր վճռուեցաւ փող չէր լինելու պատճառաւ, որովհետեւ պ. Տէր-Ներսիսեանը յայտնեց, որ եկեղեցւոյ տանի վրայ արուած է պ. Մ...ին տոկոսով, իսկ պ. Տէր-Ներսիսեանը մնաց նոյնպէս իւր պաշտօնի մէջ: Միմյայն ժողովքից եկած միջոցաւորական այն էր (եթէ կարելի է համարել), որ պ. Տէր-Ներսիսեանը խոստացաւ 3000 առնել պ. Մ...ից նրա պարտքի հաշուից, որպէսզի կիսատ մնացած շինութիւնը աւարտուի:

Քաղաքումս ուսեստ միջերեկոյեան դնէր բաւականին բարձրացած են բարձր պաշտօնականներից մէկը դարձնելով յայտնուած իրեն ծանօթ ներկից մէկ քանիսին, անտեղի համարելով նրանց զանգաւանները ներկայ թանկութեան մասին, թէ նա, որի ընտանիքը բաղկացած է 8—9 հոգուց, խոհանոցում օրական ծախք է ունենում ընդամենը 1 ուրլի: Մեզ օտարորդի չէ թվում պարսիկ գար-

մանքը, քանի որ նրա խոհանոցի ծախսարարը եղել է նախկին քաղաքապետը:

Լուսմէնք, որ կուր գետի ափերում Մամուղի շրջակայքում մեծ քանակութեամբ մորկի է երևացել հրաւիրում ենք իշխանութեան ու շաղկապութեանը, քանի գետ փոքր են փչացնել նրանց:

Տեղիս նահանգական կառավարութիւնում ծառայող Վ. Երանյանը՝ ամսոյս 1-ին գլխավորապէս ժամը 2-ին կլուրից վերադառնում է տուն և պառկում է քնելու: Միւս օրը առաւօտեան նրան անկողնի մէջ մեռած են գտնում: Մահուան պատճառը յայտնի չէ:

Օրերումս խաղալու ժամանակ մէկ եօթը տարեկան երեխայ ատրճառակով վերաւորում է երեք տարեկան երեխայի գնաակը դիպչում է զինին: Ինչպէս ասում են, վէրքը վտանգաւոր է:

Քաղաքումս Տ Ո Ւ Շ Ի (Թղթակցութիւն «Մեղու Հայաստանի» լրագրի)

Մեր քաղաքը արժանացաւ հիւրընկալել Վովկասի կառավարչապետ իշխան Գոնգուկով-Կորսակովին: Քրտան տարի կը լինի, որ Շուշին այդպիսի բարձրատիկան հիւր չէ տեսել իւր մէջ: Քաղաքին թէ՛ հայ և թէ՛ թիւրք հասարակութիւնները ասիական հիւրասիրութեան վայելէրակով ընդունեցին իշխանին: Ղաւրաքի թեմական առաջնորդ Անդրէաս արքեպիսկոպոսը թեմական դպրոցի տեսուչ պ. Զ. Առաքելեանի հետ ներկայացան իշխանին իջևանած տան մէջ և արժանավայել կերպով տեսութիւն անելուց յետոյ, նորին սրբազանութիւնը արտասանեց հետեւեալ խօսքերը.

Ձերդ Պայծառափայլութիւն, Պարսկութեամբ ողջունելով Ձեր գալուստը դէպի մեզ, ես ինձ սպասեց պարտաւորութիւն եմ համարում յայտնել թէ՛ իմ և թէ՛ Ղաւրաքի թեմի հայ հոգեւորականութեան և հայ ժողովրդեան խորին շնորհակալութիւնը այն անձին, որ գալիս է մեր երկրում քաղաքական բարեկարգութիւն հաստատելու և ճշմարիտ լուսաւորութեան տարիքը արժատանջելու: Վեհափառ Վայսեր վստահութեամբ Ձեզ կառավարել նշանակել մեր երկրին, այն երկրին, որ ներկայանում է իբրեւ մի պարբառ հոյ արդիւնաւոր գործունէութեան համար՝ ամենալաւ զբաւակնող կարող է լինել որ շուտով կովկասը, նրա հետ և մեր Ղարաբաղը ցանկալի բարեկարգութեան կը հասնեն թէ՛ անտեսական, թէ՛ մասաւր և թէ՛ քաղաքական կողմից: Թող օգնէ Տէր Աստուած Ձեզ այն դժուար պաշտօնի մէջ, որ մեր վեհափառ թագաւորի կամքը դրել է Ձեզ վերայ, թող ես Ձեր գործունէութիւնը արդիւնաւոր անէ, և թող զրա համար ես ապ Ձեզ իմաստութիւն և մեծ միջոցաւորութիւն Ձեզ յանձնուած ժողովուրդները երջանիկ տեսնելու:

Առ այս նորին Պայծ. իշխան

Կորսակով հետեւեալ կերպով պատասխանեց.

Սեփեղծ շնորհակալութիւնս եմ յայտնում Ձեր Սրբազանութեան և Ձեր ժողովրդեան ինձ արտայայտած համակրական զգացմանց համար: Կովկասը ինձ համար օտար չէ, ես այստեղ 17 տարի ծառայել եմ, երկուստարգութեանս լաւ ժամանակը անցուցել եմ այստեղ, և այժմ երբ վեհ. Կայսրը յանձնել է ինձ նրա կառավարութիւնը, ես մտաւորապէս ծանօթ լինելով նրա և նրա կարեացի պէտքեր է ջանամ արդարացնել Ձեր յոյսերը բարեկարգելով ինձ յանձնած երկիրը ոչ թէ նրա համար, որ այդ իմ պարտականութիւնս է, այլ որովհետեւ իմ ամենաբարձր յանկութիւնն է: Բայց իմ նպատակն հասնելու համար ինձ անհրաժեշտ է ժողովրդեան բոլոր դասակարգերի աջակցութիւնը և համակրութիւնը և յոյս ունիմ, որ ձեր օրհնութեան հետ միասին ձեր աջակցութիւնն ևս չէք զիսկայ ինձ:

Այս խօսքերը, որ թէ և ասած արբազան առաջնորդին, բայց նրա միջոցաւ և ժողովրդին, ապացուցանում են, որ Կովկասը ճշմարիտ կերպարանափոխուելու է դէպի լաւ իշխան Կորսակովի կառավարութեան ժամանակ: Միևնոյն օրը, տեսակցութիւնից 2 ժամ յետոյ, սրբազան Անդրէասը ճաշից Նորին Պայծառափայլութեան հետ, քաղաքում 4 ժամ մնալով, ուղևորուեց դէպի Բագու: Ուղևորուելից առաջ իշխանը իւր աւագ թիկնապահին ուղարկեց այցելել իւր կողմից հայոց օրհորդական դպրոցը և հարցնել թէ եթէ դպրոցը օրհնեց մի կարիք ունի յայտնէ իրեն: Տեսութիւնը արժանավայել կերպով ընդունելով իշխանի պատգամաւորին, որ բաւականին գոհ մնաց դպրոցից, յայտնեց որ առ այժմ դպրոցը ոչ մի կարիք չունի և իշխանի առաջարկութեան մասին իւր խորին շնորհակալութիւնն է յայտնում:

Քաղաքը մանկիւն, զիմաւորող ժողովուրդը մի խնդրագիր ներկայացրեց Նորին Պայծառափայլութեան մօտ 300 հայերից և թիւրքերից ստորագրած, որի մէջ ժողովուրդը յայտնում էր թէ չէ կարող վճարել այն նոր հարկը, որ դրել են իրենց վերայ ուսուցական դպրոցի պատճառով, ուստի խնդրում է կամ վախկէ դպրոցը և կամ ստիպել, որ հարուստները միայն վճարեն այդ նոր հարկը: Առաջինը, այսինքն զըպրոցը վախկէ՝ զուր, անօգուտ և փաստակար խնդրուածք է, մանաւանդ որ կարող էր վատ տպաւորութիւն գործել իշխան Կորսակովի վերայ, որը ժողովրդի այդ քայլը կարող էր նկատել իբրեւ մի ատեղութիւն դէպի ուսումը: Բայց երկրորդը արդարացի և միանգամայն ցանկալի է, որովհետեւ աղքատ ժողովուրդը առանց այն ևս հարկերով ծանրաբեռնուած է: Բայց դրանից ուսուցական դպրոցում սովորողների մեծ մասը հարուստների զաւակներ են, ուրեմն ինչ արդարագրութիւն է:

որ նրանց փողով հարուստները ուսում ստանան:

Չը նայելով որ այդ օր Գանձակի նահանգապետ իշխան Նակաշիճէ յորդորում էր հասարակութեան օգուտ քաղելով բարեկատեհ առիթից քաղաքային ինքնավարչութիւն խնդրել բայց ժողովուրդը որին սխալ կերպով մի քանի անձինք համոզել էին թէ ինքնավարչութիւնը փաստակար բան է: չը կատարեց այդ առաջարկութիւնը և չը խնդրեց քաղաքային ինքնավարչութիւն:

Եւսէյն. Բ Ա Գ Ո Ի (Թղթակցութիւն «Մեղու Հայաստանի» լրագրի)

Արդեօք այն ինչ ցաւալի պատկեր էր, երբ ձեռք վեր առած կարգային «Մեղու Հայաստանի» պ. խմբագրի յայտարարութիւնը, որտեղ յաւելով յայտնում էր թէ՛ «Մեղու» այստեղ հետ շարաթը երկու անգամ պիտի հրատարակուի, նկատական միջոց չ'ունենալու պատճառաւ: Ո՛հ, ցաւալի երեւոյթ: Ես կարծում եմ, որ ամեն մի անհատ ընթերցատէր, որը լուսկատար ծանօթ է «Մեղու» ուղղութեան հետ, անշուշտ պիտի խոստովանուի, որ մի այդպիսի լրագրի դադարումս պիտի լինի պատճառ ազգին նկատարելու վատասնելի մատնութեանը:

Արդարեւ չը պէտք է մոռանալ, որ «Մեղու» սկսեց իւր ծառայութիւնը հայ ազգին այն ժամանակ, երբ հայոց զբաղանքի իշխանը գետ արևմտ չէր ձգել մեր մէջ: Արդեօք «Մեղու» չէր պատճառը, որ Կովկասի և Անդրեփոյի հայերը այդպէս յառաջադիմութիւն ցոյց տուին զրախանական ապարիկի մէջ մի աննշան ժամանակում: Թող յետագէտները, կրքի իշխանութեան տակ գանձողները յարձակուին «Մեղու» դէմ կեղծ պաշտպան հանդիսանալով ուրիշին: Նրա նպատակը ազգին ի վաղուց յայտնի է հայ հասարակութեան և որի ձգտումները կեղծ ազգասիրական են, իսկապէս ճիշդ շահասիրական:

Ուրեմն քաջ գիտնալով, որ լրագիրը ազգի բարոյական կրթիւն է, նամանաւանդ «Մեղու» Հայաստանի լրագիրը, որը իւր գոյութիւնից ուսուցիչ է միանգամայն ծառայել ազգի շահերին, ուստի բարոյական պարտք համարեցի մի ստորագրութիւն բանալ մեր կլուրի հայանդամների մէջ, ի նպատակ «Մեղու» և հանգանակելով մի աննշան գումար, ուղարկում եմ ներփակեալ նամակով 80 ուրլի պատուէլի խմբագրութեանը՝ խնդրելով որ ազգօգուտ «Մեղու» համարներից բարեհաճէք ուղարկելու Կովկասի աղքատ ուսումնարաններին, որոնց թիւում նա ևս ճամախի դաւատի աղքատ դպրոցներին, որտեղ գրեթէ լրագրի անունը և նշանակութիւնը բացակայ է:

Խնդրեմ նուիրատու պարոնների առեւնդ և ազգանունը տպագրէք ձեր պատուական թերթի մէջ:

Սէյիտ Ամիրեան 4 ուրլի, Սողոմոն Կաթարեանի 5 ուրլի, Սոփրազեան 4 ուրլի, Սմբատ Հովսեփեան 3 ուրլի, Միկիտ Կաճկաճեան 3 ուրլի, Ն. Սափա-

րեան 3 ուրլի, Ա. Աղամեան 3 ուրլի, Յ. Վարդիկուհեան 3 ուրլի, Ներսէս Ներսիսեան 3 ուրլի, Ն. Նաղիբէկով 3 ուրլի, Ալեքէիեան 2 ուրլի, Յովսէփ Վարդիկուհեան 2 ուրլի, Յովհաննէս Ճիւղաւորեան 2 ուրլի, Մարտիրոսեան 2 ուրլի, Մ. Շահկիտանեան 2 ուրլի, Տէր-Յակովբեան 3 ուրլի, Գ. Շարարանտով 2 ուրլի, Կ. Շահկիտանեան 3 ուրլի, Մ. Տէր-Օհանեան 2 ուրլի, Ճամախեան 3 ուրլի, Սամուէլ Նաջարեան 1 ուրլի, Բժիշկ Արամեան 1 ուրլի, Բժիշկ Մարկոսեան 1 ուրլի, Յ. Թառայեան 1 ուրլի, Աղամեան 1 ուրլի, Կրամիշեան 1 ուրլի, Պոպովեան 1 ուրլի, Միքայէլ Մադաթեան 1 ուրլի, Ղեմալ Սարգսեան 1 ուրլի, Գր. Շահկիտանեան 1 ուրլի, Թումայեան 1 ուրլի, Նիկոլայ Վարդէիեան 1 ուրլի, Կազիմով 1 ուրլի, Մինաս Կաճկաճեան 1 ուրլի, Խանդաբեկեան 1 ուրլի, Շեքոնեկի 1 ուրլի, Սորիբէիեան 1 ուրլի, Յ. Չալաբեան 1 ուրլի, Մէլիքեան 2 ուրլի, Մարտիտեան 1 ուրլի, Ա. Ալեքսանդրեան 1 ուրլի, Խորտափոր Երամիշեան 1 ուրլի, Ընդամենը 80 ուրլի:

Ստորագրութիւնը դարձեալ շահութակովում է, ուստի յայտնում եմ իմ պատրաստակամութիւնս ամենայն ժամանակ աշխատել «Մեղու» օգտին: Փոստի ծախսը ընդունեցի իմ վերայ:

Սէյիտ Ամիրեան.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Թ Ի Ի Բ Ի Ա.

Թրքական նոր պաշտօնէութեան մասին գրում են հաւատարմագրից «Polit. Corr.» թերթին Պոլսից: Նոր նշանակած արտաքին գործերի պաշտօնային, երբեմն Արշիպէպոսոսի նահանգապետ Սայիդ-փաշան աչքի է ընկնում գործը հասկանալով, նորը տակտով և վարկով ընտրութեամբ, մէկ խօսքով նա կոչուած է հէնց այն պաշտօնը կատարելու, որի համար նա այժմ նշանակուած է: Մի ժամանակ կար, երբ սուլթանը հաստատապէս մտածում էր նրան Հայաստանում վերանորոգութիւնների համար մասնագործը զուր ի նշանակել, բայց վերջի վերջը աւելի բարեք համարեց նրան այժմեան պաշտօնի նշանակելը: Այս դէպքը լաւ տպաւորութիւն չ'առեց անգլիական շրջանների վերայ, որովհետեւ դա ոչնչացրեց այս մօտիկ ժամանակների համար հայոց խնդրի զարգանալուն վերայ դրած նրանց յոյսերը, որի վերայ Անգլիան այնպիսի ջանքով պնդում էր, օգուտ քաղելով իւր ունեցած ազդեցութիւնից: Քաղաքական շրջաններում դեռ շահութակովում են որոնել պաշտօնէութեան մէջ վերջին փոփոխութիւններ իսկական պատճառները: Եթե պարսկական պաշտօնէութիւնը այնպիսի մարդիկներից, որոնք երբեք գետ չ'են եղել Գրան մէջ և հետեւաբար ազատ են այնտեղ տիրապետող աւանդութիւնների ներգործութիւնից, որոնց սուլթանը ինչպէս յայտնի է, խիստ դիմադրում է: Պաշտօնէութեան նոր կոչուած մարդիկը ճշմարիտ որ կարող են համարուիլ արեւելեան տիրապետող մեղերի ներկայացուցիչներ, այն ինչ Սայիդ-փաշան (նախկին մեծ վեզիրը) և Ասիմ-փաշան հարկաւոր էին համարել զիմարեղու սուլթանի ինքնակալ հակամարտին և անպայման պնդելու Գրան իրաւունքն.

